

ДО ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО СТАТУСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІРЛАНДІЇ

Павлів У.С.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Висвітлено питання лінгвістичного статусу англійської мови в Ірландії. Розглядається ірландська англійська у різних її аспектах. Чітко пояснюються значення термінів «варіант» та «діалект». Зокрема, доводиться те, що ірландська англійська є не варіантом, а діалектом англійської мови. Підтверджується те, що ірландська англійська є особливою формою існування мови, яка використовується як засіб спілкування людьми, які мають територіальну та соціальну спільність.

Ключові слова: лінгвістичний статус, мовний простір, білінгвальна країна, варіант мови, діалект мови.

Постановка проблеми. Лінгвістичний статус англійської мови, яка функціонує на території Ірландії, є досить суперечливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо те, що англійська мова, перенесена на нову територію і відірвана від мови метрополії, набуває різних змін. Спочатку виникають нові риси і закріплюються в сучасному мовленні, потім під впливом мови народу, що населяє певну територію, найперше змінюється вимова у цілому.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення історико-лінгвістичного статусу англійської мови в Ірландії.

Виклад основного матеріалу. На території сучасної Ірландії вживають дві мови: ірландську та англійську. Кожна з них функціонує в більшій чи меншій мірі. У цій статті зосереджено увагу на дослідженні англійської мови Ірландії та на визначенні її лінгвістичного статусу.

Варто зауважити, що Ірландія білінгвальна країна. Тобто там користуються двома мовами: англійською та гельською. Гельська мова є мовою корінного населення острова, якою користувалися ірландці до XII ст. Щодо англійської мови, то загалом у світі вона є рідною мовою приблизно для 375-400 мільйонів людей. Серед них і населення Ірландії. Британський діалектолог П. Траджил поділяє різновиди англійської мови на дві групи:

Мови, що походять від власне англійської мови (EnE);

Мови, що походять від американського варіанту англійської мови (AmE).

До першої групи він відносить *British English, Irish English, Australian English, New Zealand English*. До другої групи входять: *American English, Canadian English*. До окремої групи П. Траджил відносить такі різновиди англійської мови: *Indian English, South African English, Hong Kong English, Singaporean English*. [6, с. 102]. Наприклад, чи доцільно розглядати англійську мову Ірландії (IrE) разом з англійською мовою Австралії (AuE)? Для того, аби уникнути протиріч, необхідно з'ясувати лінгвістичний статус англійської мови в Ірландії. Для визначення лінгвістичного статусу англійської мови, якою користуються в Ірландії, потрібно з'ясувати чи є ця мова варіантом, чи вона – діалект англійської мови. Необхідність цього виникає тому, що в англійській лінгвістиці не існує терміна «варіант мови», існує термін – «dialect», яким користуються при класифікації мов. У англійському мовознавстві, на відміну від українського, ці два терміни не розрізняються, оскільки «dialect» має значення «варіант мови». Саме тому й виникає плутанина. Звернувшись безпосередньо до мови, якою користуються на території Ірландії, варто зазначити, що вітчизняні лінгвісти (Чередниченко, Степанов, Семенець) [4], а також деякі представники західно-

європейської школи (Зиндер, Траджил) [6] відносять її до варіантів англійської мови. Я ставлю під сумнів доцільність цього твердження і вважаю, що ця мова є ірландським діалектом англійської мови. По-перше, їй притаманні такі риси діалекту: територіальна замкненість, обмежена сфера вживання, відсутність літературної норми та автономності. По-друге, вона не є відшліфованим мовним утворенням. Вживання особливостей цієї мови не є нормативним, так як, наприклад, нормативним стало написання слова «color» в американському варіанті англійської мови, тоді коли вихідним Британським варіантом є «colour».

Визначаючи лінгвістичний статус англійської мови в Ірландії, варто звернути увагу на те, як його визначають пересічні жителі Ірландії (після пояснення відмінності діалекту від варіанту мови): з двадцяти респондентів лише четверо, вагаючись, називають цю мову варіантом, всі інші (шістнадцять) переконані, що вона є діалектом англійської мови. Можливо, цьому сприяє соціально-політична ситуація в сучасній Ірландії. Як відомо, англійська мова не є рідною для Ірландії, і в останні роки уряд Ірландії доклав неймовірних зусиль, щоб повернути в обіг мову предків. Так, наприклад, на навчання гельської мови і її популяризацію виділяли 650 мільйонів доларів у рік, але все це відчутних результатів не дало. Тепер же офіційний Дублін вдався до екстрених заходів: усі державні службовці зобов'язані використовувати гельську в діловодстві, а назви 2300 населених пунктів і районів країни повинні позбутися своїх англійських – дуже часто зовсім невідповідних та невідходящих – назв.

Вже сам факт намагання зменшити вплив та поширення англійської мови свідчить про те, що вона, в тому варіанті, в якому функціонує на цій території, не задовольняє всіх потреб населення, тобто не досягає рівня літературної мови. За умови, що уряд Ірландії не відмовиться від ідеї відродження національної ірландської мови, можна передбачити зменшення використання англійської мови ірландцями. Тобто з часом ми зможемо з певністю пере-свідчитись в тому, що в цьому випадку англійська мова, яка функціонує в Ірландії, є саме діалектом. Той факт, що становлення фонетичної та граматичної систем ірландської англійської мови проходило у XVII ст. (тоді коли і становлення більшості норм англійської літературної мови) і майже не зазнало змін до сьогодні, також є підтвердженням того, що ірландська англійська не є варіантом.

Існує декілька назв цієї мови: хіберно – англійська мова, ірландська – англійська мова, рідше англо-ірландська мова.

Для з'ясування та розгляду особливостей ірландського діалекту англійської мови варто зробити короткий екскурс у історію цієї мови. З часу англо-норманського вторгнення в XII ст. англійці та

валлійці осіли в Ірландії, здебільшого в східній частині. Їх кількість значно зросла в часи правління Єлизавети, три чи чотири століття тому, коли вони поширилися по всій країні. У процесі асиміляції переселенці вивчали мову корінного населення, яке, зі свого боку, вивчало їхню мову, що спричинило часткове змішування двох мов. Отже, корінні ірландці запозичили англійську мову часів Єлизавети – мову Шекспіра, особливості якої можна знайти і в сучасній англійській мові. Це пояснюється тим, що англійці досить консервативна нація. Ця риса передалась й ірландцям, які намагаються зберегти особливості староанглійської мови.

У часи правління Якова I, три століття тому, нова хвиля переселенців заповонила Ірландію. Це переважно були шотландці, вони осіли на території сучасного графства Ольстер. Звичайно, вони принесли свою мову. Результати впливу цієї мови найпомітніші саме на цій території, тоді як вплив традиційної англійської мови поширений на території всієї країни.

Період освоєння англійцями Ірландії збігається з періодом колонізації ними Карибських островів. Це може частково пояснити, чому західноіндійські діалекти мають багато спільного з мовою Ірландії.

Ірландська (гельська) мова впливала на ірландську англійську багатьма способами, але й англійська мова здійснила нищівний удар по усій культурі Ірландії: з 3,9 млн. населення країни тільки 55 тис. ірландців (менше ніж 1,5%) постійно використовують рідну мову – гельську (мова, що належить до кельтської групи індоєвропейських мов, нею розмовляють нащадки кельтів – ірландці та шотландці), і тільки 40% жителів «зеленого острова» вільно розмовляють рідною мовою. Варто зазначити, що ірландський діалект має свою внутрішню структуру, тобто в його складі виділяються чисельні говори. Розглянувши карту адміністративного поділу Ірландії, можна стверджувати, що він не збігається з ареалами поширення говорів ірландського діалекту. Британський діалектолог А. Елліс, укладаючи схему діалектного поділу Ірландії, виділив три основних говори: ольстерський, вексфордський та дублінський говори.

Варто зазначити, що в Ірландії склалася особлива мовна ситуація, за умов якої мова сільського населення суттєво відрізняється від мови міських жителів. Саме тому окрім говору столиці виділяють говір другого за величиною міста Ірландії – Корка.

Мова, якою користуються в столиці Ірландії (Дублін), суттєво відрізняється від мови, якою розмовляють в інших районах Ірландії.

Причиною цього може бути особливо сильний британський вплив або природа міста-мегаполіса. Для цього говору характерне збереження дифтон-

гів, інтонація рівніша, ніж в ірландському діалекті та інші особливості. Також окремо виділяється говір міста Корка. Його ще називають «співуча мова», тому що інтонація мовців під час мовлення з високої поступово переходить до низької. Вікінги, англійці часів Єлизавети, та нормани мали величезний вплив на цій території, що й до цього часу відображено в мові. Мова жителів Корка відрізняється навіть залежно від того, на якому березі річки Лі вони живуть. Характерні особливості цього діалекту: вживання слова *like* в кінці речення: «I don't know him at all»; звертання до жінок та чоловіків: «boy» та «girl»; «c'mere Boy» [bai]; зміна деяких звуків: /e/ звучить як [i] («well» вимовляється як «will»).

Однак, метою цієї статті не є дослідити особливості окремих говорів ірландської англійської. В полі зору – визначення історико-лінгвістичного її статусу. Щодо останнього, то має право на існування версія про те, що особливий діалект англійської, який функціонує в Ірландії, утворився своєрідним поєднанням англійської та шотландської мов, які й були принесені на острів під час англо-шотландського освоєння цих територій в XVI–XVII ст. Сильний вплив на це специфічне білінгвальне поєднання здійснила корінна ірландська мова (гельська).

Висновки і пропозиції. Отже, визначення англійської мови Ірландії як діалекту базується не лише на історичних дослідженнях, а й на тому, що, як і кожному діалекту, йому притаманні такі риси: обмежена сфера вживання, територіальна замкненість, відсутність літературної норми та автономності, він не є поліфункціональним, відшліфованим мовним утворенням.

Також слід зазначити те, що становлення фонетичної та граматичної систем ірландської англійської мови відбулося в XVII–XVIII ст., і вона майже не зазнала змін до теперішнього часу. Цей факт і є підтвердженням того, що ірландська англійська не є варіантом. Варто відзначити, що зараз не існує так званої «коректної» ірландської мови, якої б навчали в школах, але більшість ірландців бажають використовувати хоча б деяку частину слів з ірландського вокабуляра та елементи граматичної системи власне ірландської мови.

Отже, діалект є особливою формою існування мови, яка використовується як засіб спілкування людьми, які мають територіальну і соціальну спільність. На відміну від літературної мови, він територіально обмежений і малофункціональний, а також вирізняється певними соціоісторичними та лінгвістичними функціями. Головним чином діалект функціонує в усній формі, хоча іноді може мати і писемну форму.

Список літератури:

1. Гак В.Г. Язык как форма самовыражения народа / В.Г. Гак // Язык как средство трансляции культуры. – М.: Наука. – 2000. – С. 54-56.
2. Жлуктенко Ю.А. Языковые ситуации и взаимодействие языков.- К.:Наукова думка. – 1989. – 170 с.
3. Солнцев В.М. Вариативность как общее свойство языковой системы / В.М. Солнцев // Вопросы языкознания. – 1984. – № 2. – С. 31-42.
4. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания. – М.,: Просвещение. – 1975. – 271 с.
5. http://www.en.wikipedia.org/wiki/Dialects_in_English/
6. Harris J. English in Ireland // Language in British Isles / Ed. Trudgill P. – Cambridge. – 1984. – 240 p.
7. Quirk R. The use of English. London. – 1962. – 285 p.
8. Tymoczko M. Translation in a Post – colonial context: Early Irish Literature in English Translation. – Manchester: St. Jerome Publ. – 1999. – P. 12-36.

Павлив У.С.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

К ВОПРОСУ ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО СТАТУСА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ИРЛАНДИИ

Аннотация

Отражен вопрос лингвистического статуса английского языка в Ирландии. Рассматривается ирландская английская в разных ее аспектах. Четко объясняются значение терминов «вариант» и «диалект». В частности, проходится то, что ирландская английская является не вариантом, а диалектом английского языка. Подтверждается то, что ирландская английская является особенной формой существования языка, который используется в качестве средства общения людьми, которые имеют территориальную и социальную общность.

Ключевые слова: лингвистический статус, языковое пространство, билингвальная страна, вариант языка, диалект языка.

Pavliv U.S.

Lviv National University named after Ivan Franko

TO THE QUESTION OF LINGUISTIC STATUS OF ENGLISH IN IRELAND

Summary

The question of linguistic status of English is reflected in the article. The Irish English is examined in different aspects. The value of terms «variant» and «dialect» are clearly explained. In particular, there is that the Irish English is not a variant, but a dialect of English. The Irish English is the special form of existence of the language, and it is used as means of intercourse people who have territorial social community.

Keywords: linguistic status, linguistic space, bilingual country, variant of language, dialect of language.